

Republika e Kosovës • Republika Kosovo • Republic of Kosovo
Institucioni i Avokatit të Popullit • Institucija Ombudsmana • Ombudsperson Institution

Priština, 4.februara 2016.god.

IZVEŠTAJ

EX OFFICIO: 757/2015

*u vezi sudskih odluka za oduzimanje i vraćanje poslovne sposobnosti,
stanovnicima Instituta u Štimlju i Domova sa osnovom u zajednici*

Za: G. Arban Abrashi, Ministar Ministarstva o radu i socijalne zaštite
G. Enver Peci, Predsedavajući Sudskog saveta Kosova
Gđa. Lirije Kajtazi, Predsednica Komisije za ljudska prava, ravnopravnost
polova, nestala lica i peticije

Ombudsman Kosova, na osnovu člana 135, stav 3, Ustava Republike Kosovo, člana 16, stav 8 i člana 27. Zakona o Ombudsmanu br. 05/L-019, dana 4. februara 2015.god. objavljuje sledeći izveštaj:

Cilj izveštaja

Cilj ovog izveštaja je procenjivanje prakse držanja lica sa zakašnjenjem u mentalnom razvoju u rezidencijalnim ustanovama i procenjivanje usklađenosti ovih praksi sa važećim zakonima i ljudskim pravima

Ovaj izveštaj je zasnovan na istragama *ex officio* i potkrepljuje se činjenicama i dokazima koje poseduje Institucija Ombudsmana (IO), u vezi držanja lica sa kašnjenjem u mentalnom razvoju u rezidencijalnim ustanovama bez identifikacionih ličnih dokumenata i sudskih odluka o oduzimanju poslovne sposobnosti, što je definisano kao kriterijum po AU br.11/2014 i zakonima koji su na snazi, koji se odnose na rad i kriterijume smeštaja rezidenata, lica sa ograničenim mentalnim sposobnostima – zstoj mentalnom razvoju u Specijalnom Institutu Štimlja i Domovima sa osnovom u zajednici. Takođe, glavno uznemirenje se odnosi na ograničavanje slobode kretanja lica prema međunarodnim standardima.

Pravna osnova

Po članu 135, stva. 3 Ustava, *“Ombudsman ima pravo da vrši preporuke i predlaže mere, onda kada primeti kršenje prava i sloboda ljudi od strane organa javne administracije i ostalih državnih organa.”*

Na osnovu člana 18, stav 1.2 Zakona o Ombudsmanu br. 05/L-019, Ombudsman je ovlašćen da: *“da skrene pažnju na slučajeve kada institucije krše ljudska prava i da podnese preporuke da se prekine sa takvim slučajevima, (...)”*

Opis okolnosti slučaja

Činjenice, dokazi i informacije kojima raspolaže Institucija Ombudsmana (IO), prikupljene prilikom vršenja istrage, sažeti su kao u nastavku:

1. Ombudsman skladu sa članom 16. stav 4. Zakona o Ombudsmanu br. 05/L-019, 15. jula 2015. godine, pokrenuo je istrage po službenoj dužnosti *ex officio* u vezi sudskih odluka za oduzimanje i vraćanje poslovne sposobnosti, stanovnicima Specijalnog Instituta u Štimlju (u daljem tekstu SIŠ) i Domova sa osnovom u zajednici (u daljem tekstu DOZ).
2. Institucije kojima upravlja Ministarstvo rada i socijalne zaštite (MRSZ) su: Specijalni Institut u Štimlju (u daljem tekstu SIŠ) i Dom dece mentalnim zaostajanjem (DD) u Štimlje Domovi sa osnovom u zajednici. (u daljem tekstu DOZ), do 31. decembra 2015. godine, su bili pod upravom Ministarstva rada i

socijalne zaštite, ali od 1. januara 2016.godine, isti domovi u nadležnosti odgovarajućih opština, osim DOZ Gračanice koji ranije prešao pod upravom opštine Gračanica.

3. Ima ukupno sedam DOZ, a to su domovi u Štimlju, Uroševcu, Vučitrnu, Dečanu, Kamenici i Gračanici. Dom dece mentalnim zaostajanjem (DD) u Štimlje i Specijalni Institut u Štimlju, (gde su stanovnici osobe sa ograničenim mentalnim sposobnostima - zaostajanje u mentalnom razvoju i kriterijum za smeštaj u SIŠ ili DOZ je oduzimanje poslovne sposobnosti).
4. Nakon poseta službenika Ombudsmana gorenavedenim institucijama i nakon zvaničnih analiza službenih izveštaja iz tih poseta rezultiralo je da: od ukupno 124 stanovnika (u SIŠ, DOZ Štimlja, Uroševca, Vučitrna, Dečana, Kamenici i Gračanici koja su pod upravljanjem Ministarstva Rada i Socijalne Zaštite), 41 osoba nisu posedovali sudsku odluku, 12 njih nisu posedovali nikakav dokumenat identifikacije, a 9 njih su opremljeni sa UNMIK ličnim kartama.

Opis stanja

5. U Specijalnom Institutu u Štimlju (u daljem tekstu SIŠ) boravi 61 osoba sa ograničenim mentalnim sposobnostima - zaostajanje u mentalnom razvoju. Njihova prosečna starost je 46 godina. Od 61 rezidenata, deset od njih nemaju lična dokumenta, i u tom slučaju odgovorna lica su Centar za socijalni rad u Lipljan za pet slučajeva; CSR Uroševac za jedan slučaj; CSR u Orahovcu za jedan slučaj; CSR Novo Brdo za jedan slučaj; CSR u Podujevu za jedan slučaj i CSR u Prištini za jedan slučaj.

Sudskim odlukama takođe nisu opremljeni svi rezidenti. Ukupno 13 rezidenata nemaju sudske odluke, od kojih četiri su strani državljani, dok devet rezidenata su stanovnici Republike Kosova, a pet njih se nalaze u sudskom postupku.

Predstavnici SIŠ su izjavili da se trenutno suočavaju sa problemom određivanja zakonskih staratelja za rezidente nakon oduzimanja poslovne sposobnosti, jer prema njima predstavnici centara za socijalni rad oklevaju i nisu spremni da odrede osoblje iz CSR, u svojstvu zakonskih staratelja, međutim izjavljuju da se radi u tom pravcu. Prema njima u dva slučajeva donošenja odluke o oduzimanju poslovne sposobnosti za zakonske staratelje su određeni radnici SIŠ-a.

DOZ u Štimlju

6. U DOZ u Štimlju su smeštena 13 rezidenata, a kapacitet objekta je za 10 rezidenata. Što se tiče sudskih odluka, deset rezidenata imaju odluke, osmorici njih je oduzeta u potpunosti poslovna sposobnost, uopšte većina zahteva su inicirana od strane porodice. U dva slučaja imaju odluke u kojima je sud odlučio za oduzimanje delimične sposobnosti. Jednom slučaju u 2008. godini je delimično

oduzeta poslovna sposobnost, ali u odluci nije određen vremenski period za koji je oduzeta poslovna sposobnost, dok u drugom slučaju u 2006.godini je oduzeta delimično poslovna sposobnost, i u odluci se navodi "privremeno", takođe treba navesti činjenicu da od 2006. godine nije pokrenut postupak da se preispitanje stanja.

DOZ u Kamenici

7. U DOZ u Kamenici su smeštena 10 rezidenata. Prema njihovim dosijeima svi rezidenti su bili opremljeni Rešenjem za oduzimanje potpune poslovne sposobnosti, Rešenjem o određenju zakonskih staratelja, i prema njihovim rečima 3 do 4 puta godišnje posećuju ih staratelji Centara za socijalni rad (CSR).

Kao još jedan problem koji je identifikovan u DOZ u Kamenici je pitanje osoblja, koje se sastoji od pet radnika od kojih tri su medicinske sestre, jedan medicinski asistent i rukovodilac doma, tako nedostaje osoblje za negu rezidenata u poređenju sa stanjem DOZ po drugim opštinama, u kojima je zaposleno po deset ljudi kao osoblje (medicinske sestre i medicinski pomoćnici).

DOZ u Uroševcu

8. U DOZ u Uroševcu samo šest rezidenata imaju Rešenja Opštinskog suda o oduzimanju poslovne sposobnosti, petorici je oduzeta potpuno poslovna sposobnost, dok u vezi jednog slučaja sud je odlučio da se njemu samo delimično oduzima poslovna sposobnost, na navodi se koje radnje može da vrši osoba, koja je postavljena pod privremenim starateljstvom.

DOZ u Dečanu

9. U DOZ u Dečanu su smeštena 10 rezidenata. Dosijeima rezidenata nedostaje veći deo dokumentacije koja se zahteva na osnovu Administrativnog Uputstva br. 11/2014. Devet njih su opremljeni sa UNMIK ličnim kartama, a samo jedan ličnom kartom Kosova. Rešenje o oduzimanju poslovne sposobnosti od strane Opštinskog suda u Dečanu imaju samo pet rezidenata, dok ostali nemaju Rešenja o oduzimanju poslovne sposobnosti.

DOZ u Vučitrn

10. U DOZ u Vučitrn su smeštena 10 rezidenata. Rešenje o oduzimanju poslovne sposobnosti od strane Opštinskog suda u Vučitrn imaju samo četiri rezidenata, od

kojih u jednom slučaju rešenje o stalnom oduzimanju poslovne sposobnosti je stalno i tri privremena, dok ostali nemaju Rešenja o oduzimanju poslovne sposobnosti.

DOZ u Gračanici

11. U DOZ u Gračanici su smeštena 10 rezidenata. Dosijeima rezidenata nedostaje veći deo dokumentacije koja se zahteva na osnovu Administrativnog Uputstva br. 11/2014. Petoro njih su opremljeni sa ličnom kartom Kosova, troje sa ličnom kartom Srbije i dvoje nemaju nikakav dokument identifikacije. Rešenje o oduzimanju poslovne sposobnosti od strane suda nije imao nijedan rezident.

Pravni instrumenti koji se primenjuju u Republici Kosovo

Član 21, stav 2 Ustava Republike Kosovo (u daljen tekstu „Ustav“) definiše: *“Republika Kosovo štiti i garantuje ljudska prava i osnovne slobode, predviđene ovim Ustavom.”*

Dok stav 3 kaže: *“Svi su dužni da poštuju prava i osnovne slobode ostalih.”*

Član 25, stav 1 Ustava definiše kao u nastavku: *“Svako lice ima pravo na život.” [...]*

Dok član 26 Ustava kaže:

“Svako lice ima pravo na poštovanje njegovog/njenog fizičkog i psihičkog integriteta, [...].”

Član 2. Evropske Konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (4. novembra 1950), (u daljem tekstu EKLJP) kaže:

“Pravo na život svake osobe zaštićeno je zakonom [...].”

Član 5, stav 1 EKLJP definiše:

“Svako ima pravo na slobodu i bezbednost ličnosti. Niko ne može biti lišen slobode osim u sledećim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom[...].”

Dok član 6, stav 1 EKLJP garantuje:

„Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim na osnovu zakona.”

EKLJP u članu 13, predviđa pravo na delotvorni pravni lek, prema kome:

“Svako kome su povređena prava i slobode predviđeni u ovoj Konvenciji ima pravo na delotvoran pravni lek pred nacionalnim vlastima, bez obzira jesu li povredu izvršila lica koja su postupala u službenom svojstvu.”

Zakon o porodici u članu 215, određuje načela starateljstva za maloletnike i punoletna lica, kaže:

(2) “Svrha starateljstva nad punoletnim licima je zaštita njihove ličnosti, koja se prvenstveno ostvaruje njihovim zbrinjavanjem, osposobljavanjem za samostalan život i lečenjem.”

(3) “Starateljstvo ima za svrhu i obezbeđivanje imovinskih i drugih prava i interesa lica pod starateljstvom.”

Dok u članu 223 predviđa se potpuno ili delimično lišenje poslovne sposobnosti, prema kome:

(1) “Punoletno lice koje nije sposobno za normalno rasuđivanje (kod koga je utvrđena duševna bolest, duševna zaostalost ili koji drugi uzrok) te zbog toga nije u stanju samo da se brine o svojim pravima i interesima biva potpuno lišeno poslovne sposobnosti.”

(2) “Punoletno lice koje svojim postupcima ozbiljno ugrožava svoja prava i interese ili prava i interese drugih lica zbog utvrđene duševne bolesti, duševne zaostalosti, ili ozbiljne zloupotrebe alkohola ili opojnih sredstava, ili zbog utvrđene staračke iznemoglosti, biće delimično lišeno poslovne sposobnosti.”

A u članu 224 utvrđuje se postupak:

(1) “Lica koja su odlukom suda delimično ili potpuno lišena svoje poslovne sposobnosti, organ starateljstva staviće pod starateljstvo.”

(2) “Svoju odluku o lišenju poslovne sposobnosti sud je dužan da dostavi u roku od deset dana nadležnom organu starateljstva koji će, u roku od 30 dana od dana prijema odluke, lice lišeno poslovne sposobnosti staviti pod starateljstvo.”

Takođe Zakon o vanparničnom postupku, u drugom poglavlju predviđa pravila o regulisanju ličnih stanja, I u tački 1 se određuje:

“Lišavanje i vraćanje poslovne sposobnosti”

Prema članu 31 predviđa se:

31.1 U postupku za lišavanje poslovne sposobnosti sud utvrđuje da li je punoletno lice, zbog potpune ili delimične nesposobnosti za rasuđivanje, u stanju da se stara o svojim pravima i interesima, i u skladu sa tim potpuno ili delimično lišavaga poslovne sposobnosti.

31.2 U postupku za vraćanje poslovne sposobnosti sud potpuno ili delimično vraća punoletnom licu poslovnu sposobnost ako su prestali razlozi koji su uticali na njeno potpuno ili delimično lišenje.

31.3 Postupak iz stava jedan ovog člana treba da se završi što je moguće pre a najkasnije za devedest dana, a postupak iz stava dva ovog člana treba da se završi u roku od trideset dana od dana pristizanja na sud predloga o vraćanju poslovne nesposobnosti.

Član 32 definiše postupak za oduzimanje i vraćanje poslovne sposobnosti i pokreće se po predlogu:

a) organa starateljstva;

Član 33 predviđa

“O sprovođenju postupka na predlog ovlašćenog subjekta nadležan je opštinski sud na čijem se području nalazi prebivalište ili boravište lica kome se oduzima ili vraća poslovna sposobnost.”

Dok član 38 kaže:

“O oduzimanju ili vraćanju posebne sposobnosti sud odlučuje na osnovu činjenica utvrđenih na sudskim ročištima.”

“Ako je lice kome se oduzima, onosno vraća poslovna sposobnost smešteno u ustanovi koja vrši zdravstvenu delatnost, sud može održati sudsko ročište u takvoj ustanovi i da sasluša takvo lice”.

“Sud će proceniti da li će saslušati lice prema kome se vodi postupak u prisustvu lekara koji prati njegovo zdravstveno stanje dok se on nalazi u zdravstvenoj ustanovi.”

Po članu 42:

“Kada utvrdi da postoje razlozi za lišavanje poslovne sposobnosti sud će, licu prema kome se vodi postupak lišiti potpuno ili delimično poslovnu sposobnost.”

“U rešenju kojim se lice delimično liši poslovne sposobnosti suda, na osnovu rezultata lekarskog veštačenja može odrediti konkretne pravne radnje koje ovo lice može da obavlja samostalno.”

Dok član 44 kaže:

“Kada prestaju da postoje razlozi zbog kojih neko lice je lišeno poslovne sposobnosti, sud će po službenoj dužnosti ili na predlog ovlašćenih lica iz člana 32 ovog zakona, sprovesti

postupak i zavisno od njegovog ishoda doneti odluku kojom se takvom licu potpuno ili delimično vraća poslovna sposobnost.”

član 45 određuje:

“U postupku za vraćanje poslovne sposobnosti shodno se primenjuju odredbe ove glave po kojima se vrši vraćanje poslovne sposobnosti.”

Takođe, član 5 AU br. 11/2014 o radu i kriterijume za smeštaj rezidenata, lica sa ograničenim mentalnim sposobnostima i zastoju u mentalnom razvoju u Specijalnom Institutu Štimlja i Domove sa bazom u zajednici, određuje da:

“Za institucionalni smeštaj u SIŠ I domove sa bazom u zajednici predmet podnosioca zahteva da bude kompletiran sa sledećim dokumentima:

- 1.1 Lična karta ili neki drugi dokumenat identifikacije*
- 1.2 Izvod rođenja*
- 1.3 Uverenje od lekara specijaliste-infektologa*
- 1.4 Stručno mišljenje od najmanje tri specijalista psihijatrijskog odeljenja KUCK-a ili nekog psihijatrijskog odeljenja regionalnih bolnica, gde se jasno određuje dijagnoza klijenta (stepen zastoja u mentalnom zdravlju).*
- 1.5 Rešenje za oduzimanje sposobnost delovanja od strane Osnovnog suda.*
- 1.6 Rešenje od organa starateljstva za određivanje staratelja.*
- 1.7 Uverenje o ekonomskom stanju*
- 1.8 Pravni dokaz o upravljanju imovinom za osobu koja traži smeštaj, o tome kome će preneti nekretninu (botastvo) ako ga ima, posle prelaza na institucionalnu zaštitu.*
- 1.9 Potvrda porodičnog stanja*
- 1.10 Dve slike”.*

Dok član 10.3 kaže:

„Nijedan klijenat-rezident ne može da se smesti na neodređeni rok i to čini odgovornim Organ Starateljstva pri CSR-u da najmanje mesec dana pre isticanja roka boravka u Institutu ili u kuće u zajednici, proveriti stanje poreklu klijenta i da proceni okolnosti da li su stvoreni uslovi za povratak ili da predlaže produženje daljeg boravka.“

Pravna analiza slučaja

12. Ombudsman primećuje još na početku da ne u svim državnim institucijama u kojima se lica sa mentalnim zaostajanjem drže pod starateljstvom, imaju kompletirane dosijee sa odlukama o privremenom ili stalnom oduzimanju poslovne sposobnosti. To je zakonska obaveza da institucije prilikom prijema lica

sa ograničenim mentalnim sposobnostima – zaostajanje u mentalnom razvoju, sprovode zakon na snazi.

13. Osim toga, Ombudsman navodi da Ustav kao najviši pravni akt jedne zemlje štiti i garantuje ljudska prava i osnovne slobode, dakle, svaka institucija mora da postupi u skladu sa njim. Šta više, Ombudsman podseća da Ustav u članu 21. izričito utvrđuje da je obaveza svih vlasti da poštuju prava i osnovne slobode drugih, prema tome ovaj princip je imperativ i mora da se poštuje od strane svih, uključujući i institucije koje su odgovorne za staranje o osobama sa ograničenim mentalnim sposobnostima – zaostajanje u mentalnom razvoju, kao i pravosudni sistem Kosova.

14. Ombudsman ističe da kako bi bilo u skladu sa članom 5.1 EKLJP ograničenja slobode kretanja treba da bude u skladu sa dva glavna uslova.

Prvo, treba da bude "zakonsko" u smislu domaćeg prava, uključujući poštovanje postupka utvrđenih zakonom. U tom smislu, Konvencija se poziva ponovo primarno u nacionalni zakon, i pre svega utvrđuje obavezu da pridrže materijalnim i proceduralnim pravilima.

Drugo: Praksa suda na osnovu člana 5. zahteva da svako lišavanje slobode mora biti u skladu sa svrhom člana 5, odnosno da štiti pojedince od samovolje (vidi Creanga protiv Rumunije GC, br.29226/03, stav.84., 23. februara 2012.god.)

15. Ombudsman ocenjuje da je pitanje rokova za razmatranje i odlučivanje u predmetima od strane pravosuđa garantovano članom 6. Evropske konvencije, prema kome

„Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, [...]” i pravo na delotvoran pravni lek garantovanom članom 13. “Svako kome su povređena prava i slobode predviđeni u ovoj Konvenciji ima pravo na delotvoran pravni lek pred nacionalnim vlastima [...].

Odugovlačenje postupka za izdavanje rešenja o oduzimanju ili vraćanju prava delovanja, za rezidente SIŠ'-a, DOZ-a predstavlja kršenje navedenih člana. (Vidi slučaj Stanev protiv Bugarske br. 36760/06).

16. Pored toga, Ombudsman smatra da je zakonska obaveza države da se osobe sa mentalnim invaliditetom pod nadzorom rezidencijalnih ustanova, drže i tretiraju u skladu sa domaćim zakonodavstvom, uz poštovanje prava koja su garantovana Evropskom konvencijom za zaštitu prava i osnovnih sloboda (vidi Keenan protiv Ujedinjenog Kraljevstva, predmet br. 27229/95).

17. Ombudsman navodi da sudovi imaju zakonsku obavezu da oduzimaju poslovnu sposobnost uvažavajući procedure utvrđene važećim propisima, uključujući ovde i predviđene pravne rokove. Ova situacija bi trebalo da važi za osobe sa mentalnim poremećajima - kašnjenje u mentalnom razvoju koja su pod institucionalnom staranju. Važno je da se strogo primeni Zakon o porodici, koji u članu 224 navodi Postupak: *“Lica koja su odlukom suda delimično ili potpuno lišena svoje poslovne sposobnosti, organ starateljstva staviće pod starateljstvo. Svoju odluku o lišenju poslovne sposobnosti sud je dužan da dostavi u roku od deset dana nadležnom organu starateljstva koji će, u roku od 30 dana od dana prijema odluke, lice lišeno poslovne sposobnosti staviti pod starateljstvo.”*
18. Ombudsman takođe napominje da postoje slučajevi kada sud sudskim odlukama za oduzimanje poslovne sposobnost određuje pravnog staratelja koji je zaposlen u SIŠ. Ovo se smatra u suprotnosti sa poslom koji oni obavljaju posao u SIŠ, i smatra se kao sukob interesa sa prirodom i ulogom Instituta starateljstva, uzimajući u obzir da je staratelj obavezanda se stara o licu, uslovima smeštaja, da omogućiti osobi pod njegovim okriljem da živi samostalan život sa dostojanstvom onoliko koliko je to moguće, dok zadatak osoblja SIŠ je da prati i utiče na napredak stanovnika u oblasti čičnog staranja.
19. Ombudsman zaključuje da Zakon o vanparničnom postupku, u članu 31 garantuje da *“U postupku za lišavanje poslovne sposobnosti sud utvrđuje da li je punoletno lice, zbog potpune ili delimične nesposobnosti za rasuđivanje, u stanju da se stara o svojim pravima i interesima, i u skladu sa tim potpuno ili delimično lišavaga poslovne sposobnosti”*, ili nedostatak sudskih odluka za oduzimanje poslovne sposobnosti u slučaju 41 rezidenata od ukupnog broja od 124 rezidenata u SIŠ, DOZ Štimlje, Uroševac, Vušitrn, Dečane, Kamenica, Gračanica je pokazatelj da se ovi rezidenti ne tretiraju u saglasnosti sa zakonom.
20. Ne ulazeći u analizu sudskih odluka, Ombudsman primećuje da sudske odluke o oduzimanju delimične sposobnosti, nisu ispoštovale procedure utvrđene važećim propisima. U izreci odluke nije striktno definisan pojam "privremeno" , to jest, period za koji je oduzeta poslovna sposobnost licima protiv kojih se odvija postupak za oduzimanje poslovne sposobnosti i koje radnje može da obavi lice koje je postavljeno pod privremenim starateljstvom, pravo zagarantovano članom 42.1 Zakona o vanparničnom postupku, koji kaže: *„Kada utvrdi da postoje razlozi za lišavanje poslovne sposobnosti sud će, licu prema kome se vodi postupak lišiti potpuno ili delimično poslovnu sposobnost.“*, ili 42.2 *„U rešenju kojim se lice delimično liši poslovne sposobnosti suda, na osnovu rezultata lekarskog veštačenja može odrediti konkretne pravne radnje koje ovo lice može da obavlja samostalno.*

21. Član 44 1 Zakona o vanparničnom postupku, garantuje da „Kada prestaju da postoje razlozi zbog kojih neko lice je lišeno poslovne sposobnosti, sud će po službenoj dužnosti ili na predlog ovlašćenih lica iz člana 32 ovog zakona, sprovesti postupak i zavisno od njegovog ishoda doneti odluku kojom se takvom licu potpuno ili delimično vraća poslovna sposobnost.” Ombudsman ne primećuje da je ovaj članak primenjiv kod lica sa ograničenim mentalnim sposobnostima koji su rezidenti institucija.
22. Ombudsman takođe ocenjuje da na osnovu važećeg zakonodavstva odluka treba da se prosleđuje nadležnom organu, konkretnom Centru za socijalni rad, koji u roku od 30 dana od dana donošenja odluke treba da odredi staratelja i nakon pravosnažnosti odluke da se prosledi dotičnom civilnom organu da utvrdi faktičko stanje u odgovarajućim matičnim knjigama rođenih. Smeštaj rezidenata na neodređeni rok u SIŠ ili domovima sa osnovom u zajednici, bez overavanja od strane nadležnog organa Staratelja, Centra za socijalni rad, stanja u poreklu klijenta i ne ocenivši okolnosti ukoliko su stvoreni uslovi za povratak, ili da se predloži produženje boravka vodi ka suprotnosti sa Administrativnim uputstvom br.11/2014, član 10.3, o radu i kriterijume za smeštaj rezidenata, lica sa ograničenim mentalnim sposobnostima i zastoju u mentalnom razvoju u Specijalnom Institutu Štimlja i Domove sa bazom u zajednici.
23. Ombudsman smatra da član 5 AU br. 11/2014 o radu i kriterijume za smeštaj rezidenata, lica sa ograničenim mentalnim sposobnostima i zastoju u mentalnom razvoju u Specijalnom Institutu Štimlja i Domove sa bazom u zajednici, određuje kriterijume za smeštaj rezidenata u ovim institucijama. Ipak, evidentna je činjenica da od ukupno 124 stanovnika (u SIŠ, DOZ Štimlja, Uroševca, Vučitna, Dečana, Kamenici i Gračanici koja su pod upravljanjem Ministarstva Rada i Socijalne Zaštite), 41 osoba nisu posedovali sudsku odluku, 12 njih nisu posedovali nikakav dokumenat identifikacije, a 9 njih su opremljeni sa UNMIK ličnim kartama.
24. Ombudsman na osnovu informacija, dokaza, činjenica i na osnovu gore navedenog u skladu sa članom 135, stva. 3 Ustava Republike Kosovo, “... ima pravo da vrši preporuke i predlaže mere, onda kada primeti kršenje prava i sloboda ljudi od strane organa javne administracije i ostalih državnih organa.” U smislu člana 16, stav 1.2 Zakona o Ombudsmanu (...)”da skrene pažnju na slučajeve kada institucije krše ljudska prava i da podnese preporuke da se prekine sa takvim slučajevima, a kada je to neophodno da izrazi svoje mišljenje o stavovima i reagovanju odgovarajućih autoriteta u vezi takvih slučajeva(...)”.

PREPORUČUJE:

- 1. Da se Centri za socijalni rad (CSR) angažuju za vađenje dokumentacije iz matične knjige rođenih za 12 rezidenata koji nemaju identifikacioni dokument (za rezidente SIŠ su odgovorni: CSR u Lipljane za pet slučajeva, CSR u Uroševcu za jedan slučaj; CSR u Orahovcu jedan slučaj, CSR Novo Brdo za jedan slučaj, CSR u Podujevu za jedan slučaj i CSR u Prištini za jedan slučaj; dok za dva rezidenata DOZ Gračanice je odgovoran CSR Gračanica).**
- 2. Da se ponovo procene 41 identifikovanih slučajeva, koji nastavljaju biti bez sudskih odluka i da se isti tretiraju bez daljeg odlaganja. Takođe da se ponovo procene od strane dotičnih komisija slučajevi koji su identifikovani sa sudskim odlukama, kojima je oduzeta privremeno poslovna sposobnost (postoje slučajevi iz 2006. godine, 2008. godine, vidi DOZ-Štimlje)**
- 3. Sudovi moraju primeniti zakon u definisanju staratelja za rezidente nakon oduzimanja poslovne sposobnosti.**
- 4. Sudovi treba da razmotre sa prioritetom zahteve CSR o Oduzimanju poslovnih sposobnosti osobama sa ograničenim mentalnim sposobnostima - zaostajanje u mentalnom razvoju.**
- 5. Potrebno je da se poveća broj zaposlenih koji rade u domu sa osnovom u zajednici u Kamenici o čemu opštine treba pokazati veću spremnost za omogućavanje zapošljavanja dodatnog osoblja.**

U skladu sa članom 132. stav 3. Ustava Republike Kosovo i članom 25. Zakona o Ombudsmanu br.05/L-019, molim Vas da nas obavestite o postupcima koje će Ministarstvo o radu i socijalne zaštite, Opštine, Centri za socijalnu rad, i Pravosuđe, preduzeti, po ovom pitanju, kao odgovor na napred date Preporuke.

Zahvaljujući Vam se na saradnji, molim Vas da vaš odgovor po ovom pitanju, dostavite u razumnom vremenskom roku, a najkasnije do 4 marta 2016. godine.

S poštovanjem

Hilmi Jashari
Ombudsman

Kopija: G. Habit Hajredini, Kancelarija za dobro upravljanje (KDU)